

Əzizə Ayaz qızı Gülümcanlı
AMEA Akademik Ziya Bünyadov adına Şərqşünaslıq İnstitutu,
kiçik elmi işçi
ezizeayaz@gmail.com

SİNGAPURUN BEYNƏLXALQ İNTEQRASIYA PROSESİNDƏ RUSİYA ƏMƏKDAŞLIĞI

Xülasə

Ticarət və iqtisadiyyat ikitərəfli əməkdaşlığın lokomotividir. 4,8 milyard ABŞ dollarını aşan ikitərəfli ticarətlə yanaşı, investisiya, elmi və texnoloji sahələrdə əməkdaşlıq əlavə bir təkan almışdır. Sinqapur dünyada ən liberal vergi və əngəl olmadan inzibati rejimlərdən biridir və texniki cəhətdən inkişaf etmiş və səmərəlidir. Rusiya şirkətlərinin, Sinqapurda korporativ quruluş da nisbətən sürətli və asandır. Sinqapur Hökumətinin tənzimləmə orqanları ilə işləmək də dəqiq və səmərəlidir. Sinqapur hökuməti 2018-ci ildə Rusiyanı Sinqapurun investisiya potensialı üçün açar bir ölkə olaraq tanıdı və həm Sinqapur hökumət fondlarını, həm də özəl sektoru ölkəyə sərmayə qoymağa təşviq etdi.

Sinqapur hökuməti artıq Rusiyanın regional infrastrukturuna investisiya qoymaqda aktivdir.

***Açar sözlər:** Sinqapur, Rusiya, texnologiya, əməkdaşlıq, inkişaf, iqtisadiyyat*

Singapore's cooperation with Russia in international integration process

Summary

Trade and economy is the locomotive of bilateral cooperation. Along with bilateral trade, which has exceeded 4.8 billion US dollars, cooperation in investment, scientific and technological spheres has received an additional impulse. Singapore has one of the most liberal tax and hassle-free administrative regimes in the world, and is technically advanced and efficient. It is easier for Russian businesses to corporate establishment in Singapore is also relatively quick and easy, while dealing with Singapore's Government regulatory authorities is also precise and efficient. In 2018 years, The Singapore government recently recognized Russia as a key country for Singaporean investment potential, and has been actively encouraging both Singaporean government funds and the private sector to invest in the country. The Singapore government has already been active in investing in Russia's regional infrastructure.

***Key words:** Singapore, Russia, technology, cooperation, development, economy*

Giriş

Sinqapur 521 milyon əhalisi, 721.5 km² ərazisi olan bir ada-şəhər dövlətidir. Ərazisinə görə 234 ölkə arasında 191-ci sırada yer alan Sinqapur dünyanın ən kiçik ölkələrindən biridir. Sinqapur etnik və dini

cəhətdən müxtəlif ölkədir. Rəngarəng mühacir ölkəsi kimi tarixinə qeyd etmək olar. Pew Araşdırma Mərkəzi, səkkiz dünya dininin tətbiq olunduğu dünyanın ən tolerant ölkəsi olaraq Sinqapuru qeyd etdi. Müxtəlif etnik və dini qrupların ahəngdar şəkildə yaşamaları Sinqapurun mədəniyyətlərin qarışdığı və müxtəlifliyə hörmət etdiyi bir kosmopolit ölkə kimi inkişafına gətirib çıxartdı.

“Qərb Qərbdır, Şərq Şərqdır və heç vaxt birləşməyəcəklər” deyər Rudyard Kipling 19-cu əsrdə yazmışdı. Ancaq 21-ci əsrdə Qərb və Şərq bir-birinə qovuşur. Buna bariz nümunə 9 avqust 2016-cı ildə 51 illik yubileyini qeyd edən Sinqapur Respublikasıdır. Müasir Sinqapur Respublikası uzun və çətin bir tarixə sahibdir, mənşəyi uzaq keçmişdə itirilmişdir. Tarixi inkişaf prosesində, Tumasik, Malay arxipelaqının və Asiya qitəsinin sahil ərazilərinin əhəmiyyətli bir hissəsini əhatə edən geniş imperiyalara birləşdi. 1869-cu ildə Süveyş kanalının açılışından sonra şəhər Avropa ilə Uzaq Şərq arasındakı bütün ticarətin əsas mərkəzinə çevrildi. Müstəqillik şəraitində inkişaf etdiyi dövrdə Sinqapur global maliyyə, biznes və sənaye fəaliyyətinin mərkəzinə çevrilmək və vətəndaşlarını SEA-də ən yüksək həyat səviyyəsi ilə təmin etmək bacardı. Müstəqil inkişafın başlanğıcında Sinqapur inkişaf etməkdə olan bir ölkəyə xas olan ciddi çətinliklərlə üzləşmişdi - yüksək işsizlik, əmək münafişələri, məhdud daxili bazar, xarici ərzaq mənbələri və təmiz su, enerji, kapital və texnologiya. Buna əlavə olaraq əhalinin təhsil və təlim səviyyəsinin aşağı olması, infrastrukturun zəif olması və yaşayış yerinin olmaması da əlavə edilməlidir. 1965-ci ildə adambaşına düşən ÜDM 432 ABŞ dolları, işsizlik 14%-ə çatdı. Bütün bu problemlər Qərb standartlarını və Şərq ənənələrini birləşdirərək həll edildi. Bu, uğur üçün Sinqapur formulunun əsasını təşkil edən Qərblə Şərqlin belə bir görüşü idi. Böyük neft şirkətləri Shell və Esso burada emal zavodları açdı və Sinqapur dünyanın üçüncü ən böyük neft emalı mərkəzinə çevrildi.

Sinqapur haqqında nə deyirlər? Nağıl şəhəri, xəyal şəhəri, bağça şəhəri, texnoloji cənnət, inkişaf etmiş iqtisadiyyat, dünyanın ən innovativ limanı, yaşayış üçün ən yaxşı yer, aparıcı maliyyə mərkəzi, dünyanın ən bahalı şəhərlərindən biri, böyüklər üçün Disneylend və s. Bu adlardan bəziləri ilə mübahisə etmək çətinidir: Sinqapurdə texnologiya, pul və müasir bir şəhərin gözəlliyi var. Bir çox cəhətdən Sinqapur bir cənnət kimi görünür, buna görə də Sinqapur üçün Sinqapura köçən insanların yüksək gözləntiləri var. Sinqapur 189 ölkə ilə diplomatik münasibətlər saxlayır. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının, Birliyin, ASEAN və Qoşulmama Hərəkatının üzvüdür Birləşmiş Millətlər Təşkilatındakı rolunun bir hissəsi olaraq Sinqapur 2001-2002-ci illərdə BMT Təhlükəsizlik Şurasında fırlanan bir yer tutdu və Küveyt, Anqola, Kenya, Kamboca və Şərqi Timordə BMT-nin sülhməramlı / müşahidəçi əməliyyatlarında iştirak etdi.

Sinqapur Respublikası BMT və BMT-nin ixtisaslaşmış qurumlarının (BİA, BMK, BƏT, BVF, İMO, ITU, UNCTAD, UNESCO, UNIDO, UNDOF, UNTSO, UNFICYP, ÜST, ÜƏMT, WMO, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatı) üzvüdür. Ölkə ASEAN, ASEAN Regional Təhlükəsizlik Forumu (ARF), APEC, ASEM, Beynəlxalq Hesablaşmalar Bankı, Dünya Ticarət Bankı, Beynəlxalq Hidroqrafiya Təşkilatı, Çoxtərəfli İnvestisiyalara Zəmanət Agentliyi, Qoşulmama Hərəkatı, Dünya Təşkilatı kimi təşkilatların fəaliyyətində fəal iştirak edir. Suveren Sinqapur dövləti yarandığı ilk günlərdən müəyyən bir ictimai-siyasi sistemə mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, dünyanın bütün ölkələri ilə bərabərhüquqlu və qarşılıqlı faydalı münasibətlər qurmaq niyyətində olduğunu, qoşulmamaq yolunu izləməyi və böyük dövlətlərin qarşıdurmalarında iştirak etməməyi, geniş və qarşılıqlı faydalı ticarət həyata keçirmək niyyətini açıqladı.

Bu gün ASEAN, böyüməsi və təsiri dünyadakı siyasi və iqtisadi proseslərə daim artan ölkələrin dinamik inkişaf edən bir qruplaşmasıdır. Rusiyanın ASEAN ölkələri ilə ortaq sərhədləri olmasa da, buna baxmayaraq, geosiyasi baxımdan hərbi, siyasi, dəniz maraqları ilə Cənub-Şərqi Asiya ilə əlaqəlidir.

ASEAN ölkələrindən Sinqapur Rusiyanın aparıcı ticarət tərəfdaşlarından biridir. Bu, böyük bir regional və beynəlxalq ticarət, maliyyə, marketinq və xidmət mərkəzi, Cənub-Şərqi Asiyanın ən vacib nəqliyyat və rabitə mərkəzidir. Sinqapur ilə ticarət əlaqələri ümumiyyətlə sabit şəkildə inkişaf edir, lakin bu ölkə ilə ticarət Rusiya üçün daim mənfəəti ticarət balansını xarakterizə olunur. Uzun müddət Rusiya - Sinqapur ticarəti nisbətən dar bir sıra mallar, əsasən xammal (xurma və hindistan cevizi yağı, qalay, qalay konsentratı, neft məhsulları, metallar) ilə məhdudlaşdı. Bu gün xammal mühüm rol oynayır (ixracın 30 - 40% -i və idxanın 25 - 30% -i). Son illərdə Rusiya - Sinqapur ticarətinin inkişafının fərqli bir xüsusiyyəti, Rusiyaya kompüter avadanlığı, istehlakçı elektronika və ehtiyat hissələrinin idxalı səbəbiylə idxalın yüksək artım tempidir. İnvestisiya əməkdaşlığı məsələlərində Sinqapur tərəfi təmkinli vəziyyətə gətirilir və yaxın illərdə bu tendensiyanı pozmaq çətin olacaq. Eyni zamanda, Sinqapur ilə ticarət və iqtisadi əlaqələrin inkişafına həm Rusiyada, həm də Sinqapurdə qurulan müştərək müəssisələrin fəaliyyəti kömək edir. Təkcə son illərdə Rusiyada 35-dən çox müştərək müəssisə qeydiyyatla alınıb. Rusiya təşkilatları ilə Sinqapur firmaları arasındakı ortaq müəssisələrin əksəriyyətinin ticarət sektorunda, kompüter avadanlıqları və elektron məhsullar ticarətində yaradıldığını nəzərə alsaq, vəzifə sahə istiqamətlərini genişləndirməkdir. Sinqapurun böyük sənaye potensialı elektron sənaye ilə məhdudlaşmır, Cənub-Şərqi Asiyada pul, maliyyə, nəqliyyat və

ticarət mərkəzi kimi aparıcı mövqeyi bu ölkə ilə, o cümlədən Uzaq Şərqlə geniş şəkildə istifadə olunan ticarət və iqtisadi əlaqələrin daha da inkişafı üçün obyektiv şərtlər yaradır. Bu ölkənin firma və təşkilatları ilə mümkün əməkdaşlıq sahələrinə yeni texnologiyalar və materiallar, rabitə, təyyarə və gəmi inşası, gəmi təmiri, kosmik, xammal emalı və neft emalı, hərbi-texniki və elmi-texniki əməkdaşlıq daxildir. Yuxarıda göstərilənlərə əsasən, Rusiya ilə Sinqapur arasında ticari-iqtisadi əməkdaşlığın genişləndirilməsi:

1. İkiqat vergitutmanın qarşısını almaq və sərmayələri qorumaq üçün hökumətlərarası sazişlərin hazırlanmasını və imzalanmasını sürətləndirməklə ticarət-iqtisadi əməkdaşlığın hüquqi bazasının təkmilləşdirilməsi.

2. Bir-birindən asılı malların çeşidinin daha da şaxələndirilməsi.

3. Xüsusilə Sibir və Uzaq Şərq bölgələrinə görə regional əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi daxil olmaqla iki ölkə arasında investisiya əməkdaşlığının qurulması neft sənayesində, otel biznesində və s.

4. İlk növbədə maliyyə və bank sektorunda əməkdaşlığın yeni formalarının genişləndirilməsi. Ticarət, nəqliyyat və s. sahələrdə mövcud olanlara əlavə olaraq yeni müştərək müəssisələrin yaradılması.

Moskvada Rusiya Federasiyası Prezidentinin müşaviri Anton Kobyakov ilə Sinqapur Səfiri Premjit Sadasivan arasında görüş keçirildi. Görüşün əsas mövzusu ölkələr arasında ticari-iqtisadi əməkdaşlığın gücləndirilməsi, həmçinin Sinqapurun rəsmi nümayəndə heyətinin Rusiyada baş verən əsas işgüzar tədbirlərdə, o cümlədən Sankt-Peterburq Beynəlxalq İqtisadi Forumu, Şərq İqtisadi Forumu və Beynəlxalq Arktika Forumunda iştirakı olub. "Sinqapur Respublikası Rusiyanın Cənub-Şərqi Asiya və Asiya-Sakit Okean bölgəsində perspektivli tərəfdaşdır. İki il əvvəl diplomatik münasibətlərin qurulmasının 50 illiyini qeyd etdik. Ticarət, iqtisadi, investisiya, elmi, texniki və mədəni sahələrdə əməkdaşlıq fəal şəkildə inkişaf edir.

Ötən il Ali Avrasiya İqtisadi Şurasının iclası çərçivəsində Avrasiya İqtisadi Birliyi (EAEU) ölkələri ilə Sinqapur Respublikası arasında azad ticarət zonası haqqında saziş imzalanmışdır. Rusiya Federasiyası Prezidentinin müşaviri Anton Kobyakov: "Əminəm ki, bu razılaşma Rusiya ilə Sinqapur arasında ikitərəfli əməkdaşlığın potensialının reallaşmasına öz töhfəsini verəcəkdir" dedi.

Sinqapur səfiri Premjit Sadasivan Rusiya ilə Sinqapur arasındakı işgüzar əlaqələrin lokatorlarından biri innovasiya sahəsində əməkdaşlığın olduğunu vurğuladı: "Rəqəmsal iqtisadiyyat ölkələrimiz arasında əməkdaşlığın perspektivli sahələrindən biridir, biz yeniliklərin inkişafında maraqlıyıq və Rusiya şirkətləri ilə birgə layihələr həyata keçirməyə hazırıq. Digər maraqlı bir sahə Smart şəhərlər layihəsinin həyata keçirilməsidir. Deyə bilərəm ki, Moskva bu sahədə çox fəal inkişaf edir və bir çox cəhətdən Sinqapuru qabaqlayır." Görüşdə tərəflər neft-qaz sahəsində əməkdaşlığın gücləndirilməsini müzakirə etdilər. Rusiya tərəfi, Sinqapurda ən texnoloji və ən müasir istehsal texnologiyaları olan dəniz istehsal platformalarına maraq göstərdi. Sinqapur səfiri Rusiyanın Asiya ölkələrinə neft və qaz ixracını, o cümlədən bölgədə tələbatın artan maye qazını artırmaq potensialını qeyd etdi. Görüşün sonunda Rusiya Federasiyası Prezidentinin müşaviri Anton Kobyakov Sinqapuru bu il ilk dəfə 2035-ci ilə qədər Arktika zonasının inkişaf strategiyası elan ediləcək Sankt-Peterburq Beynəlxalq İqtisadi Forumunda fəal iştirak etməyə dəvət etdi. O, Sinqapurun SPIEF-də iştirakının dəniz istehsal platformaları üçün qabaqcıl texnologiyalarını dünya ictimaiyyətinə təqdim etməyə imkan verəcəyini, eyni zamanda Arktika ərazilərinin inkişafında Rusiya ilə Sinqapur arasında qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığın optimal yollarını tapmasına kömək edəcəyini vurğuladı.

Rusiya Sinqapur ilə ticari-iqtisadi münasibətləri "banal prinsiplər" üzərində deyil, iki ölkə üçün qarşılıqlı maraq doğuran layihələrin şaxələndirilməsi yolu ilə qurmaq niyyətindədir. Bunu Federasiya Şurasının Xarici İşlər Komitəsinin sədri Konstantin Kosaçev Sinqapur Respublikasının Rusiya Federasiyasındakı səfiri Premjit Sadasivan ilə görüşdə söyləyib.

2009-cu ildə Rusiya-Sinqapur dialoqu keçirildi, bu iki ölkə arasındakı münasibətlərin inkişafının intensivliyini artırdı. Dialoqun əsas iştirakçıları Rusiya Prezidenti Dmitri Medvedev, Baş nazir Vladimir Putin, Rusiya tərəfində Federasiya Şurasının sədri Sergey Mironov və Sinqapur Baş naziri Li Xianlong, nazir-ment Lee Kuan Yu, baş nazir Go Chok Tong və Baş nazir müavini Teo idi. Rusiya-Sinqapur diplomatik münasibətləri 19-cu əsrin sonlarında, ölkənin Britaniya hakimiyyəti altında olduğu dövrdə başladı. Sonra Sinqapurda Rusiya konsulluğu quruldu. XX əsrdə ölkələr arasında ticarət əlaqələri Sinqapur müstəqillik qazandıqdan dərhal sonra quruldu və 1 iyun 1968-ci ildə SSRİ ilə şəhər dövləti arasında diplomatik əlaqələr quruldu.

İki ölkənin qarşılıqlı münasibətlərində yeni tarixin əsas hadisəsi Rusiya Prezidenti Dmitri Medvedev tərəfindən 2009-cu ilin noyabrında Sinqapur səfəri olmuşdur. Bu iclasdan bir qədər əvvəl, oktyabr ayında Rusiya-Sinqapur İş Şurası (RSDS) yaradıldı. Şura Rusiya Federasiyasının Ticarət və Sənaye Palatasının təşəbbüsü ilə Rusiya Federasiyasının İqtisadi İnkişaf Nazirliyi və Rostec Dövlət Korporasiyasının dəstəyi ilə yaradılıb. Şuranın daimi sədri Rostec'in baş direktor müavini Nikolay Volobuevdir. Şura Rusiya və Sinqapurun müəssisə və təşkilatları arasında xarici iqtisadi əlaqələrin inkişafına kömək etməyə çağırılır.

1967-ci ildə Sinqapur, bölgədəki on ölkənin daxil olduğu və təşkilatda əhəmiyyətli rol oynayan Cənub-Şərqi Asiya Millətlər Birliyinin (ASEAN) təsisçisi oldu. Rusiya da öz növbəsində Avrasiya İqtisadi Birliyinin (EAEU) lideridir. Buna görə RSDS-nin fəaliyyəti də bu iki böyük dünya birliyi arasında körpü hesab edilə bilər. Rusiya Federasiyasının Ticarət və Sənaye Palatasına daxil olan digər işgüzar şuralarla RSDS əməkdaşlığı da yeni imkanlar açır. Xüsusilə, bu ilin oktyabr ayında Dövlət Korporasiyası Rostec və VEB.RF tərəfindən dəstəklənən Rusiya-Sinqapur İşgüzar Şurası ilə Kiprlə Əməkdaşlıq üzrə İşgüzar Şurası arasında əməkdaşlıq müqaviləsi imzalanmışdır. Saziş idarə heyətinə üzv şirkətlər üçün yeni bazarlar açır. Çünki həm Sinqapur, həm də Kipr maliyyə mərkəzləri kimi fəaliyyət göstərən ticarət yollarının kəsişməsindədir. Xüsusilə, Avropa, Şimali Afrika və Yaxın Şərq bazarları RSDS üzv şirkətləri üçün daha əlçatan olacaqdır.

RSDS-in əsas layihələrindən biri 2016-cı ilin noyabr ayından bəri fəaliyyət göstərən beynəlxalq informasiya və xidmət B2B platforması RSTrade-dir. Platforma Rusiya şirkətlərinə Cənub-Şərqi Asiya, Hindistan və Avstraliya ölkələrinə sənaye qeyri-ilkin sənaye mallarını təbliğ etməkdə və bu ölkələrdən Rusiyaya malların idxalını təşkil etməkdə kömək edir.

RSTrade xidmətləri artıq rus, ingilis, indoneziya və çin dillərində mövcuddur. Platformada 23 ölkədən təxminən 82 min şirkət qeydiyyatda alınıb. Dövlət Sənaye Məlumat Sistemi (GISP RF) və son bir neçə ildə beynəlxalq status qazanan Sinqapurda yerləşən CamelONE logistika platforması ilə birləşdirilmişdir. RSTrade platforması, EAEU Rəqəmsal Nəqliyyat Dəhlizlərinin layihələri və Avrasiya İqtisadi Komissiyasının himayəsi altında həyata keçirilən texnoloji ötürmə, sənaye əməkdaşlıq və subpodratçı şəbəkələrin yaradılması layihələrinə daxil edilmişdir.

Rostec Dövlət Korporasiyasının İdarə Heyətinin Sədri və Baş Direktor müavini Nikolay Volobuevin qeyd etdiyi kimi: "Rostec üçün Rusiya-Sinqapur İşgüzar Şurası mülki məhsul və texnologiyaların Cənub-Şərqi Asiya bazarlarına tanıtılması və oradan texnoloji tərəfdaşların cəlb edilməsində köməkçi bir vasitə oldu."

Nəticə

İki ölkə iqtisadiyyatının qloballaşması Sinqapur və Rusiya iqtisadiyyatlarının inkişafında əlaqələndirməni, sıx qarşılıqlı əlaqəni, bölgədəki integrasiya birlikləri çərçivəsində hərəkətlərin əlaqələndirilməsini zəruri edir. Beləliklə, Sinqapur ilə Rusiya arasındakı qarşılıqlı iqtisadi siyasət hərtərəfli sistem təhlili tələb edir. İki ölkə arasındakı münasibətlərdə iqtisadi siyasətin əsas aspektlərini müəyyənləşdirmək üçün bütün sahələrdə Sinqapur-Rusiya qarşılıqlı fəaliyyətinin inkişafı və mövcud vəziyyətini müzakirə edir. Sonda qeyd etmək istərdim ki, mövcud xarici siyasət vəziyyəti səbəbindən Sinqapur-Rusiya münasibətləri yaxın gələcəkdə inkişaf üçün əlavə təkan alacaqdır.

Ədəbiyyat

1. Пахомова Л.Ф., Модели процветания (Сингапур, Малайзия, Таиланд, Индонезия), Москва, Институт востоковедения РАН, 2007 г.
2. Amitav Acharaya, Singapore's foreign policy: the search for regional order, 2008.
3. Han Fook Kwang, Warren Fernandez, Sumiko Tan, Lee Kuan Yew: the man and his ideas / Singapore, Singapore press holding, Times, cop. 1998.
4. <http://www.rsctrade.ru/wp-content/uploads/2018/07/%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F-%D0%94%D0%B5%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B9-%D0%A1%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D1%82.pdf>
5. <https://rostec.ru/news/druzhba-s-gorodom-lva-o-rossijsko-singapurskom-delovom-sovete/>